Віктор Чабаненко
«ФРАНКО ТУЛИВ МЕНЕ ДО СЕБЕ...»[1]

Публікуються листи М. Чайковського до В. Чабаненка (1968-1969).

Із великим інтересом прочитав у «Літературній Україні» за 8 березня ц. р. публікацію Михайла Ониськіва з Тернополя «Чайковський, поет математики». Річ у тім, що й мені пощастило зустрітися на життєвому шляху з Миколою Андрійовичем – чудовою Людиною, великим ученим і патріотом.

А сталося це ось як. У нашому Запорізькому пединституті в 60-х роках минулого століття на кафедрі математики працював викладач Микола Іванович Бородін. Він познайомив мене із гостем зі Львова, який був його науковим керівником кандидатської дисертації.

Професор Чайковський дуже прихильно поставився до мене і після тривалої нашої розмови потис мою руку, зняв із лацкана піджака значок із зображенням І. Франка (випущений до 110-ї річниці Каменяра) і прикріпив мені: «Це Вам на пам'ять про наше знайомство».

З того весняного дня 1968 року і до самої смерті Миколи Андрійовича (жовтень 1970) наші дружні стосунки не переривалися. У мене збереглося кілька листів професора Чайковського, які, сподіваюся, будуть цікаві читачам «Літературної України» і певною мірою доповнять відомості, подані М. Ониськовом.

З повагою

Віктор Чабаненко.

м. Запоріжжя.

20/XI.68

Дорогий Вікторе Антоновичу!

Листа отримав, дякую і поспішаю відповісти. Жах і обурення, що так сталося[2]... Щиро бажаю Вам перетерпіти та діждатися кращої долі; я певен, що те станеться. На мою думку, Ви повинні добиватись...

---

[1] Літературна Україна. – 16 серп. 2007.

[2] Автор має на увазі звільнення мене з роботи за позитивну оцінку роману О. Гончара «Собор» і громадсько-патріотичну діяльність (прим. автора).

Я живу гаразд, здоров, працюю; про мої справи може Вам розказати більше М.І.

Вітаю Вас зі збільшенням сім'ї! Хай росте велика Мирося! Не пишу більше, бо зараз треба мені йти.

Цілую кріпко Вас усіх!

Цю листівку дасте Тарасикові.

МЧ – прадід.

Львів, 6.III.1969

Дорогий Вікторе Антоновичу!

Давно-давненько ми вже один з одним не «листобесідували». Чому – не знаю; мабуть, обом нам є дещо робити, так що на звичайні дружні розмови «не є» (як говорять на Закарпатті) часу. До того ж у мене масенна маса всякої «машиностукальної» роботи, так що як немає пильної справи, то не берешся за перо (пшепрашам, за машинку).

Наш милий Микольцьо[1] «відбув» (яке це файне слово!) з Вашого Запоріжжя. Я думав, що вдасться мені перепхнути його до столиці, та поки що це ще не вдалося. Може, пізніше вдасться. А тепер, коли його на старому місці немає, то нікого немає спитати про Вас.

А саме сьогодні треба мені з Вами поговорити. Вчора дзвонив до мене Дмитро Григорович[2], і з його бесіди я зрозумів, що він має до Вас великий жаль, навіть сильно ображений, що Ви йому нічого не відповідаєте чи щось таке. Він каже, що у Вашій справі їздив до Києва[3], що йому обіцяли справу добре полагодити, та якось ще нічого не сталося. Писав також, каже до когось там в Одесі про роботу для Вас, і вийшло таке, неначе б то Вам треба чимшвидше їхати до Ізмаїла.

Хотів він також уже вчора писати листа до Вас та заявити Вам, що зриває з вами всякі зв'язки, бо він на таку поведінку, яка є з Вашого боку, не заслужив...[4]

---

[1] Микола Іванович Бородін.

[2] Д. Г. Бандрівський – письменник, учений-мовознавець.

[3] Дмитро Григорович їздив клопотатися про поновлення мене на роботі до тодішнього секретаря ЦК КПУ академіка Ф. Д. Овчаренка й дістав від нього запевнення в позитивному вирішенні моєї справи.

[4] Мої листи деякий час не доходили до Д. Бандрівського. Згодом наше листування налагодилося.

Але мушу признатися, що такої логіки (вона ще гірша за жіночу) з його боку я не сподівався. Видно, він уже дуже постраждав від схворювання (та операції), що став дуже неврівноважений. Тому Ви повинні і йому написати дуже обережно та сердечно, оцінити його дружнє відношення до Вас та перепросити, коли з Вашого боку вийшло щось некоректно.

А так само щиро раджу Вам скористати з ізмаїльської пропозиції – спершу поїхати на оглядини, а потім переїхати туди. Думаю, що Вам там, над Дунаєм, буде непогано, так само, коли попадете між нових людей, то й нерви прийдуть до порядку та супокою[1].

А Ви при нагоді напишіть мені довгого листа про ваші всі справи. Вони, думаю, повинні б уже покращати, коли наш дотеперішній «перший секретар» спілки письменників уже виріс на «голову»[2]. Отже, і Ваші справи повинні бути кращі. Та й думаю, буде й те гаразд, коли Ви розпрощаєтеся з Вашим «великим» ректором[3].

Щиро цілую Вас троїх, а Вашій жіночій частині пересилаю 8-березневий поклін.

Ваш М. Чайковський,

дід-прадід (уже двоє правнучат є, а третє в дорозі).

Львів, 8.9.1969

Дорогий мій друже, Вікторе Антоновичу!

В першу чергу дякую Вам, що згадали мене на адресу Дмитра Григоровича. А потім, нехай це буде і в другу чергу, хочу передати Вам слова моєї радості, що Ви вже «вернулися»!

Та при цій нагоді не вільно мені мовчати про велику заслугу Вашого вчителя і приятеля, старенького Бандрівського. Ми з ним знайомі добрих кілька років, бачилися не так часто, але не один раз зустрічались і розмовляли, або зловживали наші телефонні мембрани. Це – прекрасна людина! Я можу навіть дуже радіти, що він – мій дуже близький земляк, а саме по лінії мого батька. Ви, напевно, читали його статтю – спогади про мого батенька у нашій львівській «Вільній Україні» та у варшавському «Нашому слові»; він там згадав навіть про мене, як то Франко тулив мене до себе при нашій поїздці з

[1] В Ізмаїльський педінститут з різних причин я не поїхав.

[2] Йдеться про О. Гончара.

[3] Йдеться про Анатолія Михайловича Черненка, якого 1968 р. переведено на ректорську посаду в ЗДПІ з Дрогобицького педінституту.

Краснопущі. Про цю нашу поїздку писав я вже кілька разів; тепер хотів її ще раз згадати у Варшавській «Нашій культурі» з нагоди дня народження Франка, та редакція відповіла, що я вже про це писав кілька років тому, то тепер вони нічого не будуть друкувати. Може, їх рація...

А в мене залишилося ще два «пункти», які хочу виконати «власноручно»: написати свої спогади зі свого, досить довгого, але не занадто «розумного», життя – мушу перенести на папір багато такого, чого сьогодні вже ніхто інший з живих не знає, а що доволі цікаве для зафіксування в спогадах; байдуже, чи будуть вони тепер друкуватись, чи ляжуть на деякий час в архів. А другий пункт – це десь тепер мають в «Радшколі» друкувати друге видання моєї книжки «Квадратні рівняння», і мені ще дуже хочеться власноручно ще провірити гранки. А після цього можу співати: «Нині отпущаєши», хоч дуже ще мені не хочеться прощатися з цим, правда, недосконалим, та все таки милим світом. Здоров'я все ще мені досить служить, хоч можу заспівати за Кобзарем: «Ох, літа, літа! Що ви творите?!» Та ще іноді пориває мене бажання – ще щось «творити», та вже, коли від думки переходжу до дії, то сил не стає...

Тепер за Вами черга: написати мені дещо про себе. Найголовніше знаю від Дмитра Григоровича, але більш детальне хай таки вийде з-під Вашого пера.

Та ще Вас прошу: час до часу гляньте на мого бідного Микольця; я його з усіх сил підтримую, але хай він має ще якусь підтримку від когось на місці.

Кінчаю, цілую Вас усіх троїх щиро-щиро. Може, ще коли доведеться нам зустрітися.

Ваш дід-прадід (двоє правнучат уже «готові», третє «в дорозі».)

М. Чайковський.

9.9.69

Дорогий Вікторе Антоновичу!

Додатково до вчорашнього листа сповіщаю Вас, що до Вашого Запоріжжя прибув на постійний побут та на роботу як начальник будівництва 2-ої черги Дніпрогесу мій син Юрій. Будьте добрі, відшукайте його та будьте йому «людською опорою» на новому місці. Його адреса: Запоріжжя-69, Дніпропетровське шосе, 30, кв. 84.

Представтесь, що Ви є «оборонець «Собору» – так я йому про Вас написав...

М. Чайковський.

Львів, 24.9.1969

Дорогий мій друже, Вікторе Антоновичу!

Сьогодні я вже втретє прочитав Вашого листа, і лаю себе, що ще досі Вам не відповів. Про Вас ми розмовляли з Дмитром Григоровичем, і обидва одностайно прийшли до висновку, що Вам треба дати серйозну «нахлобучку» за Ваш мінорний тон, що Ви ще не обтряслися від усього того неприємного, що Вас навістило в останні часи.

Ви – не один, що потерпів від людської злоби та ненависті. Багато таких товаришів Вашої недолі, та багато з них уже «обчімхались» і підняли голову до гори, а Ваша голова ще й далі опущена. Тому я кличу до Вас ще раз: «Голову до гори та до дальшої праці!» Правда, потерпіли Ви багато, морально та особливо матеріально, та й ще далі стоїте на «в. о.», хоч воно вже давно повинно піти в непам'ять; та що зробите, коли наш світ такий поганий, хоч міг би бути прекрасний. Я в цьому звинувачую нашого «покійного» (хоч хотілось би, щоб його кості погнили) «великого Сосо», якого ще дехто хоче реабілітувати. Він же ж поламав людські характери, сьогодні ще далі панує між нами «моя хата скраю», кожний ще далі боїться сказати слово, щоб не попасти в підозру, замість того, щоб уже висловлювати свою думку, не боячись нічого зверху ні здолу.

Отже, дорогий Вікторе, я ще раз кличу: «Копф гох!» «Голову вгору!» Хочеться мені десь незабаром отримати від Вас більш радісного, більш бадьорого листа, щоб я міг якнайшвидше і нашому спільному другові Дмитрові Григоровичу «зарапортувати», що Ви вже стоїте на своїх власних ногах...

Ваш завжди той самий дід-прадід (у мене вже троє правнуків)

М. Чайковський.

14.XI.69

Дорогий друже Вікторе Антоновичу!

Я дуже радий, що Ви відвідали сім'ю мого сина. Вони вдоволені, що знайшовся такий «симпатичний хлопець», з яким можна поговорити. Будьте ж для них таким «добрим духом» і надалі.

Юрко пише мені, що в Запоріжжі думає залишитись уже надовго. Я «працюю» якось так; мій «пенсійний стан» дещо вже мені позволяє. Я тепер захопився, з ласки Б. Д. Антоненка-Давидовича, літерою «г» і хочу щось про неї написати.

Цілую щиренько Вашу «четвірочку».

Ваш трикратний прадід

М. Чайковський.